

- פרשה א** וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל וישבו, ר' שמעון בן יוחאי אומר כל מקום שהוא אומר לאמר ואמרת אליהם הרי זה לדורות וכל מקום שאינו אומר לאמר ואמרת אליהם הרי זה לשעה. רבי אומר אפילו בכל מקום שאינו אומר לאמר ואמרת אליהם הרי זה לדורות חוץ משלשה מקומות: וישבו ויחנו לפני פי החירות, מה היו חירות הללו לא היו משופעות אלא נדודיות ולא היו תרוטות אלא מוקפות ולא היו עגולות אלא מרובעות ולא היו מעשה אדם אלא מעשה שמים ועינים היו להם לפותחות כמין זכר ובמין נקיבה היו דברי ר' אליעזר. ר' יהושע אומר החירות מצד זה ומגדול מצד זה הים לפניהם ומצרים לאחריהם. ד"א פי החירות אין חירות אלא מקום חירותן של מצריים מקום איטלין מקום עבודה וזה שלהם. לשעבר היתה נקראת פיתום שנא' ויבן ערי מסכנות לפרעה את פיתום ואת רעמסס (שמות א יא) חזרו להם להקראת פי החירות שהיא מאחרת לעובדיה. נסעו בני ישראל מרעמסס לסכות ומסכות לאיתם ומאיתם לפני פי החירות. יום חמישי נסעו ממצרים ובאו עד רעמסס וביום ששי ובשבת שבתו שם ובאחד בשבת שהוא רביעי

(א) 1 וידבר וכו'. לשון הפ' וידבר וכו' לאמר דבר אל בני ישראל רשבי אומר כל מקום שנאמר לאמר הרי זה לשעה ואמרת אליהם לדורות ומשמט דברי רבי וכ"ה בש"ט דף קעה, אבל אינו מציין רק וידבר ה' א משה לאמר ואפשר שהיתה גרסתם כך או שהיו מפרשים לדעת ר"ש אפילו אמר לאמר ולא אמר ואמרת אליהם הרי זה לשעה וע"פ הוא שב ש, ועיין בי"ר: 4 חוץ וכו'. והאחד כאן והשני בשמות כה ב דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה והשלישי במדבר יו יז דבר אל בני ישראל וקח מאתם מטה ועוד נמצא שלשה פעמים דבר לבד בלא לאמר או ואמרת אליהם ואע"פ כן המצוה לדורות והם אחת בפ' אומר כה ב דבר אל אהרן ואל בניו ויגזרו ושם מפורש ג"כ בפסוק ג לדורותיכם פעם שניה בפ' חקת יט ב דבר אל בני ישראל ויקחו ושם מפורש ג"כ בפ' כא והיתה להם לחק עולם השלישית בפ' נשא ה ו ושם ג"כ המצוה לדורות להפרישה לא גשית אלא בשביל דבר שנתחדש בה ובעקר המצוה בפ' ויקרא לא כתיב דבר אל בני ישראל רק וידבר ה' אל משה לאמר ולפי זה צריך עיון במאי פליגי עיין במ"ע ובמ"ס שהארכו ואולי בגוף הדבר באמת אין חלוק ביניהם רק דרבי סובר מאחר דמשמעות השלש לדורות אף במקום דלא כתיב לאמר או ואמרת אליהם אם כן בכל מקום דכתיבי יש להם כוונה מיוחדת וצריכין להדרש. ועיין ת"כ אחרי פרק יג ה"ה שם דורש רבי ואמרת אליהם הרי זה אזהרה לב"ד: 5 משופעות. בגבה: 6 תרוטות. שלא היו עומדין בשורה ארוכה לא בהקף ובמקום מוקפות גורס בש"ט משופעות: — מרובעות. במקום בית מושבן: 7 לפותחות. בא"א מגיה ופתוחות: — דברי ר"א. עיין ת"י ופ"ו וש"ס דף קעה, ועיין באור ארוך Brüll: Jahrbücher für jüdische Geschichte I, S. 148 ומגדול וכו'. בא"צ ג' ובעל צפון מצד זה והים לפניהם ומגדול לאחריהם, אבל כלפניו כן הוא בכל דנוסחאות ובפ"ו ובש"ט שם ובמכילתא דרשב"י. ועיין תד"א פ"ו דף מד: 9 חירותן וכו'. מפרש בפ"ו ושכל טוב שכן היה מנהגן שכל עבד שבתו מאדוניו כיון שהגיע לחירות נעשה בן חשערת המ"ע דדרש חירות לגאיו כמו מקום הטינופת שלהן: — איטלין. מלשון יוון κατὰ τοὺς שוק, מקום מסחר: 10 פיתום בתי מפרש דפי החירות הוא אתרא דטנט וכן מתרגם ויבן ערי וכו' ובני ית טאנים וית פילוסין. ועיין במ"ס שהאריך להקשות על המדרש ועל התרגומים: 11 חזרו וכו'. בא"א מוהק מלת להם, הגר"א מגיה לקרא פי החירות ששם נעשו בני ישראל בני חורין ואולי הגיה כן על פי רש"י וא"צ ופי' מאחרת שהיא מאחרת הטובה לעובדיה, מ"ע אבל לפי הגירסא את עובדיה (וכ"ה במכילתא דרשב"י את עובדיה) לא יתכן לפרש כן אחר על פי אחת מהדורות שדרשו לקמן בפרשה יתרו פ"ו על פסוק לא יהיה לך אלהים אחרים: 13 וביום ששי וכו'. כאן נראה איזה חסרון והגיה הגר"א ומרעמסס לסכות וביום ששי לאיתם ובשבת וכו' לנסיעתן נסעו מאיתם לפני פי החירות התחילו וכו' ואפשר דצ"ל ובששי מרעמסס לסכות ובשבת שבתו וכו' רביעי לנסיעתן לאיתם התחילו וכו'. ועל כל פנים דעת המכילתא לפי הגירסא שבפנים דחמשה עשר בניסן בחמישי

(א) 1 וידבר וכו'. לשון הפ' וידבר וכו' לאמר דבר אל בני ישראל רשבי אומר כל מקום שנאמר לאמר הרי זה לשעה ואמרת אליהם לדורות ומשמט דברי רבי וכ"ה בש"ט דף קעה, אבל אינו מציין רק וידבר ה' א משה לאמר ואפשר שהיתה גרסתם כך או שהיו מפרשים לדעת ר"ש אפילו אמר לאמר ולא אמר ואמרת אליהם הרי זה לשעה וע"פ הוא שב ש, ועיין בי"ר: 4 חוץ וכו'. והאחד כאן והשני בשמות כה ב דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה והשלישי במדבר יו יז דבר אל בני ישראל וקח מאתם מטה ועוד נמצא שלשה פעמים דבר לבד בלא לאמר או ואמרת אליהם ואע"פ כן המצוה לדורות והם אחת בפ' אומר כה ב דבר אל אהרן ואל בניו ויגזרו ושם מפורש ג"כ בפסוק ג לדורותיכם פעם שניה בפ' חקת יט ב דבר אל בני ישראל ויקחו ושם מפורש ג"כ בפ' כא והיתה להם לחק עולם השלישית בפ' נשא ה ו ושם ג"כ המצוה לדורות להפרישה לא גשית אלא בשביל דבר שנתחדש בה ובעקר המצוה בפ' ויקרא לא כתיב דבר אל בני ישראל רק וידבר ה' אל משה לאמר ולפי זה צריך עיון במאי פליגי עיין במ"ע ובמ"ס שהארכו ואולי בגוף הדבר באמת אין חלוק ביניהם רק דרבי סובר מאחר דמשמעות השלש לדורות אף במקום דלא כתיב לאמר או ואמרת אליהם אם כן בכל מקום דכתיבי יש להם כוונה מיוחדת וצריכין להדרש. ועיין ת"כ אחרי פרק יג ה"ה שם דורש רבי ואמרת אליהם הרי זה אזהרה לב"ד: 5 משופעות. בגבה: 6 תרוטות. שלא היו עומדין בשורה ארוכה לא בהקף ובמקום מוקפות גורס בש"ט משופעות: — מרובעות. במקום בית מושבן: 7 לפותחות. בא"א מגיה ופתוחות: — דברי ר"א. עיין ת"י ופ"ו וש"ס דף קעה, ועיין באור ארוך Brüll: Jahrbücher für jüdische Geschichte I, S. 148 ומגדול וכו'. בא"צ ג' ובעל צפון מצד זה והים לפניהם ומגדול לאחריהם, אבל כלפניו כן הוא בכל דנוסחאות ובפ"ו ובש"ט שם ובמכילתא דרשב"י. ועיין תד"א פ"ו דף מד: 9 חירותן וכו'. מפרש בפ"ו ושכל טוב שכן היה מנהגן שכל עבד שבתו מאדוניו כיון שהגיע לחירות נעשה בן חשערת המ"ע דדרש חירות לגאיו כמו מקום הטינופת שלהן: — איטלין. מלשון יוון κατὰ τοὺς שוק, מקום מסחר: 10 פיתום בתי מפרש דפי החירות הוא אתרא דטנט וכן מתרגם ויבן ערי וכו' ובני ית טאנים וית פילוסין. ועיין במ"ס שהאריך להקשות על המדרש ועל התרגומים: 11 חזרו וכו'. בא"א מוהק מלת להם, הגר"א מגיה לקרא פי החירות ששם נעשו בני ישראל בני חורין ואולי הגיה כן על פי רש"י וא"צ ופי' מאחרת שהיא מאחרת הטובה לעובדיה, מ"ע אבל לפי הגירסא את עובדיה (וכ"ה במכילתא דרשב"י את עובדיה) לא יתכן לפרש כן אחר על פי אחת מהדורות שדרשו לקמן בפרשה יתרו פ"ו על פסוק לא יהיה לך אלהים אחרים: 13 וביום ששי וכו'. כאן נראה איזה חסרון והגיה הגר"א ומרעמסס לסכות וביום ששי לאיתם ובשבת וכו' לנסיעתן נסעו מאיתם לפני פי החירות התחילו וכו' ואפשר דצ"ל ובששי מרעמסס לסכות ובשבת שבתו וכו' רביעי לנסיעתן לאיתם התחילו וכו'. ועל כל פנים דעת המכילתא לפי הגירסא שבפנים דחמשה עשר בניסן בחמישי

מנהגן שכל עבד שבתו מאדוניו כיון שהגיע לחירות נעשה בן חשערת המ"ע דדרש חירות לגאיו כמו מקום הטינופת שלהן: — איטלין. מלשון יוון κατὰ τοὺς שוק, מקום מסחר: 10 פיתום בתי מפרש דפי החירות הוא אתרא דטנט וכן מתרגם ויבן ערי וכו' ובני ית טאנים וית פילוסין. ועיין במ"ס שהאריך להקשות על המדרש ועל התרגומים: 11 חזרו וכו'. בא"א מוהק מלת להם, הגר"א מגיה לקרא פי החירות ששם נעשו בני ישראל בני חורין ואולי הגיה כן על פי רש"י וא"צ ופי' מאחרת שהיא מאחרת הטובה לעובדיה, מ"ע אבל לפי הגירסא את עובדיה (וכ"ה במכילתא דרשב"י את עובדיה) לא יתכן לפרש כן אחר על פי אחת מהדורות שדרשו לקמן בפרשה יתרו פ"ו על פסוק לא יהיה לך אלהים אחרים: 13 וביום ששי וכו'. כאן נראה איזה חסרון והגיה הגר"א ומרעמסס לסכות וביום ששי לאיתם ובשבת וכו' לנסיעתן נסעו מאיתם לפני פי החירות התחילו וכו' ואפשר דצ"ל ובששי מרעמסס לסכות ובשבת שבתו וכו' רביעי לנסיעתן לאיתם התחילו וכו'. ועל כל פנים דעת המכילתא לפי הגירסא שבפנים דחמשה עשר בניסן בחמישי

לנסיעתן התחילו ישראל מתקנין כליהם ומציעין בהמתם לצאת אמרו להם האקטורין
הגיעה פרותוימיה שלכם לחזור למצרים שני דרך שלשת ימים אמרו להם ישראל
וכשיצאנו ברשות פרעה יצאנו שני ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה אמרו
להם האקטורין רוצין ולא רוצין סופכם לקיים דברי מלכות עמדו עליהם ישראל הבו
מהם פצעו מהם הרגו מהם הלכו והנידו לפרעה. אמר להם משה חזרו לאחריכם כיון
שתקעה קרן לחזור התחילו מחוסרי אמונה שבישראל תולשין שעריהן ומקרעין בנדיהם
עד שאמר להם משה מפי הנבורה נאמר לי שאתם בני חורין לפיכך נאמר וישבו
ויחזרו לפני פי החירות: בין מגדול ובין הים, שם היתה גדולתן של מצריים שם היתה
תפארתם שם היתה מיומם שלהם שם כנס יוסף את הכסף ואת הזהב שני וילקט יוסף
את כל הכסף וגו' (בראשית מז יד): לפני בעל צפון, בעל צפון נשתייר מכל היראות
שלהן בשביל לפתות לבן של מצרים ועליו הוא אומר, משניא לגוים ויאכדם וגו' (איוב
יב כח): נכחו תחנו על הים, בשביל לפתות לבן של מצרים.

ואמר פרעה לבני ישראל נבכים הים בארץ, אין נבכים אלא מטורפים
שני מה נאנחה בהמה נבוכו עדרי בקר (יואל א יח). ד"א נבכים אין נבוכין אלא
מעורבבין שני והמלך והמן ישבו לשתות והעיר שושן נבוכה (אסתר ג טו). ד"א ואמר
פרעה לא ידע מה אמר, אמר משה הטען ולא היה יודע להיכן מוליכין שנאמר נבכים
אין נבכים אלא משה שני עלה אל הר העברים הוה הר נבו (דברים לב מט). ד"א

מתקנין את כליהם | 1 מ ומסיעין | טמ את בהמתן | א
האקטורין וכן בס, ט האקטורין וכן בס, כ האקטורין וכן
בס, מ האקטורין וכן בס, ק האקטורין | 2 א פרותוימיה,
ט פרסרגמה, כ פרותוימיה, ל פרותוימיה, מ פריטגמה |
אטכמ מים וגו' | 3 ו כשיצאו, ל כשיצאו | פרעה | ט מין
אטכמ הפסח וגו' | בני וכו' | מ ח' | א ואמר | 4 ק האקטורין |
ולא | אכ לא, מ או לא | א דבר | מ המלכות | מ והכו | 5 ד
הרגו --- פצעו | ט והרגו | א ואמר | א וחזרו | כ לאחוריהם,
א לאחוריהם | לאחוריהם | ד ג' שלא יאמר פרעה שאתם
בורחים תקע משה קרן עד שתזויר לפני פי החירות | 6 ד
שתקע התחילו | כ מחסרי | שבישראל | ד ח' | אטכמ
מתלשין | אכמ שערין, ט בשערין | אכמ כסותן, ט לכסותן |
7 להם | מ ח' | אכ מפי הק', ט מפי הביה | אטכמ
לבן | וישבו | ט ח' | 8 א לפני וגו' | לפני פי החירות | ד
ח', לב וגו' | ד ושמ | היתה | ט ח', דמ היה | ט גדולה |
ככ מצרים | ד היה | 9 ד היה | היתה | ד ג' מקומם, ט ג'
מקום | מיומם | 1 מרומם, ילקוט וויניציאה: מיומם, מ מיומם,
א מיומם | שלהן | ד של מצריים | כ כינס | אטכמ כענין שני |
אט יוסף וגו' | 10 וגו' | מ ח' | 11 שלהן | טכמ ח', ד גוסף
נכחו תחנו על הים | טמ מצריים | מצרים וכו' | כ שני ואמר
פרעה לבני ישראל נבכים וכו' | מצרים | ד ג' להסעותם
שהוא הציל את עצמו | אטמ עלי | וגו' | אטמ ח' | 12 נכחו
וכר מצרים | ד ח' | ט מצרים | 13 הם בארץ | מ ח', כ
וגו', א הם וגו' | 14 וכה"א | ד נבוכה וגו' | מ צאן | אט
נבוכו וגו' | נבוכים בפ"א | טכ ח' | אין נבוכין | א ח' | 15 א
והעיר וגו' | והעיר וכו' | מ ח', דט וגו' | ד"א | דכ ח' | ט
אמר | 16 פרעה | כ ג' לבני יש' | אטמ ולא | אמר בפ' ב | ארטמ ח' | אט הטעה אותן | מ ולא ידע | א לאיכן | מ הוליקן |
טכ נבוכים הן | 17 אטכמ ואין | כ נבו לא משה | הוה | מ ח' |

בשבת היה, וכן הוא בשבת דף פז: ובפדר"א פ"ט ובפדר"כ
פ' דהחדש דף נז, ופס"ר דף עח. וכן כתב ראב"ע בשלח
טז א בשם רס"ג אבל בפ' פקודי מ ב כתב כי מן הסברא
גראה כי לפני יום חמישי יצאו וכן ב"ר ריש פ"ו בפ' המיוחס
לרש"י מביא משום הברייתא דשמואל דבדמישי יצאו אבל
בסערי פ"ה כתב כי בערב שבת יצאו אמר מובא בשמו אף
פז. וכן הוא דעת המכילתא לפי הגירסא השניה עיין בח"ג.
אבל כמה מן הראשונים מביאים בשם הסר"ע דבדמישי יצאו
וכן בפ"י רש"י הג"ל וכן מביאים בשם הסדר עולם כמה מן
הראשונים כמו הפרדס ומחזור ויטרי המנהיג ותניא ויחזסין
עיין בהערות המהר"ל התקם ראטנער וכן הוא בש"ט דף קעד
אבל פירושיתא לפרידות זמריא ומפרש כמו פדור' וזמריא:
יצאו וכן גורם במכילתא כגירסת חילקוט: 1 האקטורין
וכו'. לקמן ד"ה ויגד, פ"ו וש"ס דף קעד ונשתבש המלה
פירושיתא לפרידות זמריא ומפרש כמו פדור' וזמריא:
3 וכשיצאנו וכו'. בתמיהה: 7 שאתם בני חורין. מדרש
אגדה: 9 מיומם. מלשון יון *μειον*, והוא חג שהגו
הסוריים ורומיים על חוף הים: 10 בעל צפון. לעיל בא
פ"ג, תרגום ויגת, פסיקתא זוטרת, שכל טוב, מדרש
אגדה, רש"י: 13 מטופפים. תרגום ויגת, פסיקתא זוטרת,
שכל טוב דף קעו ומעיר על תרגום *μειον* שתרגם
מערבלי: 15 ואמר פרעה וכו'. באות אמר משלים אמר
פרעה ולא וכו' וגו' האופת צדק לא ידע מה אמר עתידין
ישראל לבכות על משה שנא' ויבכו בני ישראל אמר משה
וכו' מוליכין נבוכים אין וכו', ועיין פסיקתא זוטרת וש"ס.
וגראה דהמלות ולא ידע מה אמר יש למחוק ועכשיו ראינו
בספר התורה והמצוה דגירסת הגר"א ד"א אמר משה הטען
וכו' מוליכין ד"א ואמר פרעה לא ידע מה אמר עתידין
ישראל לבכות על משה שני ויבכו בני יש' את משה שלשים
יום שני נבוכים, וא"נ: 16 לא בא"א מגיה אמר ולא וכן
לקמן ש' א וב בע' הסי.

אמר | 16 פרעה | כ ג' לבני יש' | אטמ ולא | אמר בפ' ב | ארטמ ח' | אט הטעה אותן | מ ולא ידע | א לאיכן | מ הוליקן |
טכ נבוכים הן | 17 אטכמ ואין | כ נבו לא משה | הוה | מ ח' |

- ואמר פרעה לא ידע מה אמר עתידין ישראל לבכות במדבר שני ותשא כל הצדה ויתנו את קולם ויבכו (במדבר יד א). ד"א ואמר פרעה לא ידע מה אמר עתידין ישראל לנפול במדבר שני במדבר הזה יפלו פגריכם (שם כט): סגר עליהם המדבר, כיון שראו ישראל את הים סוער ושונא רודף הפכו פניהם למדבר והקב"ה זמן להם חיות רעות ולא היו מניחות אותם לעבור שני סגר עליהם המדבר ואין סגירה אלא חיה רעה שני אלהי שלח מלאכיה וסגר פום אריותא ולא חבלוני כל קבל די קדמוהי זכו השתכחת לי ואף קדמך מלכא חבולא לא עכדת (דניאל ו כג).
- וחזקתי את לב פרעה שהיה לבו חלוק אם לרדוף אם לא לרדוף: ואכבדה בפרעה ובכל חילו. פרעה התחיל בעבירה שנא' כל הבן הילוד (שמות א כב) ממנו התחילה הפורענות טבע הוא וכל חילו כיוצא בו וימח את כל היקום (בראשית ו כג) מי שהתחיל וכו' כיוצא בו ואת האנשים אשר פתח הבית (שם יט יא) מי שהתחיל בעברה וכו' אף כאן אתה אומר ואכבדה בפרעה וגו' מי שהתחיל בעבירה והרי דברים קל וחומר ומה מדת פורענות מצושה מי שהתחיל בעבירה וגו' מדה טובה מרובה לא כל שכן. ד"א ואכבדה בפרעה מגיד הכתוב שכשהמקום פורע מן האומות שמו מתגדל בעולם שני ושמתי בהם אות ושלחתי מהם פלטים אל הגוים תרשיש פול ולוד מושכי קשת (ישעיה סו יט) וכתוב כה אמר ה' יניע מצרים וסחר כוש וסבאים אנשי מדה עליך יעבורו ולך יהיה אחריו ילכו בויקים יעבורו ואלך ישתחוו ואלך יתפללו כך ואין עוד אפס אלהים ואחריו מה הוא אומר אכן אתה אל מסתתר אלהי ישראל מושיע (שם מה יד-טו) ואומר ונשפטתי אתו בדבר ובדם ובגשם שוטף ואבני אלגביש אש וגפריית וגו' (יחזקאל לח כב) ואח"כ והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני

1 טמ אמר | אטכמ ולא | ט ראה שעתידין | א שעתידין | לבכות | כ ליפול | ויתנו וכו' | אטכמ ח' | 2 ד"א וכו' | מ סגר עליהם המדבר אמר פרעה ולא | ט אמר | אטכ ולא | ט ראה שיש עתידין | א שעתידין | 3 טכ ליפול | כ פגריכם וגו' | פגריכם | ט ח' | סגר וכו' | מ ד"א שראו ישראל | כ עליכם | 4 את | אטכ ח' | כ סוגר | ושונא רודף | ד ח' | אטמ וזימן (אט זימן) להם הקב"ה (אט המקום), כ מיד זימן הק' | ק והביה | להם | ח' | 5 | כ מניחם, ט מניחין | 6 א כענין שני | פום וכו' | מ ח' | כ וגו' | ולא וכו' | אט ח' | חבלוני | ק ג' וגו' | 7 ק אף | 8 כ פרעה וגו', מ פרעה ורדף | ט לבן | ד ירדוף...ירדוף | א ואם | 9 ובכל חילין מ ח', כ וגו' | פרעה | כ הוא | אטמ בעברה תחלה | שנא' וכו' הילוד | אטכמ ח' | אטכמ ח' | א בו את אר וכן בס' | מכל היקום וגו' | 11 מ שהתחיל בעברה כיריב | כ שהתחיל בעברה תחלה ממנו התחיל הפורענות | כ פתח וגו' מי שהתחיל וגו' כיריב הכה תכה מי שה' וגו' כיריב וצבתה בס' וגו' אבר שהתח' בעברה וגו' ואף כאן, מ הבית הכו וגו' כיריב והכיתי כל בכור וגו' כיריב הכה תכה את העיר וגו' כיריב וצבתה בס' וגו' אבר שהתחיל בעברה תחלה והרי דברים, א ט היקום (א ג' וגו') כיריב (א ג' א"א) והכיתי כל בכור (א ג' בארץ מצ' וגו') כיריב הכה תכה (א ג' וגו') כיריב וצבתה בטנה אבר שהתחיל (ט שהתחילה) בעברה תחלה ממנה התחילה (ט התחיל) הפורענות והרי דברים ק"ו | ל הבית וגו' | 12 וכו' | וק בו וגו' (ק ג' וכן אבר שהתחילה ממנו וגו') | וגו' | כ ח' | בעבירה | ק ג' גומר | כ בפרעה והרי | 13 מ מה, טכ ומה אם, א מה אם | אכ הפורענות | בעברה | כ בעולם, מ תחלה | אט בעברה תחלה (ט ח') ממ' התחי' הפור' ק"ו למדת הטובה (ט הטובה) מרובה | וגו' | מ ח' | כמ ק"ו למדה טובה מרובה | טובה | וק ח' | 14 ד"א | מ ח' | הכתוב | מ ח' | ט כשיבא הקב"ה לפרוע | א נפרע מן המצ' | טכ מן האומה זו (ט ח') | 15 | כ אות וגו' | אט פלטים וגו' | אל וכו' | מ והגידו את כבודי | 16 ל קשת וגו' | וכתוב | אטכ ח', מ ואומר | וסבאים וכו' אלהים | טמ ח', אכ וגו' | 17 במקרא: איך יתפללו אך כך אל ואין | 18 טכ אחריו | מ מה כתוב אחריו | אכן וכו' ואומר | א ח' | אכן | ד ח', ט לבן | אתה | כ ח' | אלהי וכו' מושיע | טכ ח' | 19 ד וכתוב אחד (ל א') אומר ונשפטתי | טמ וכה"א ונשפטתי | בדבר וכו' | מ ח' | ובגשם וכו' | טכ ח' | א וגשם וגו' | 20 ונודעתי וכו' | אטמ

2 ד"א וכרמה אמר. עד כאן מוחק בא"צ, וא"צ דאסיפא דקרא סגר עליהם המדבר קאי היינו שיפלו במדבר, ובבב"מ נדחק: 3 חזירת רעורר. פ"ו וש"ט, רשב"ם ומדרש אגודה פ' נח ד"ה ויסגור ה' בעדו: 5 ואין סגירה. שמות רבדו פ"כא ס"ה משם ר' ירמיה בן א'עזר: 8 חלוק. פסיקתא זוטרתי ושכל טוב: 9 התחיל וכו', ספרי במדבר צד כב, פסיקתא זוטרתי: 14 ד"א הגר"א מוחק, סתת"ה: — שמו מתגדל. פ"ו, ש"ט דף קע, ילקוט יחזקאל שעה בשם רשב"י.

גוים רבים וידען כי אני ה' (שם כג) וכתוב ויהי בשלם סכו ומעונתו בציון וגו' (תהלים עז ג) ואומר שמה שבר רשפי קשת מן וחרב ומלחמה סלה (שם ד) מהו אומר נודע ביהודה אלהים בישראל גדול שמו (שם כ): וידעו מצרים כי אני ה' לשעבר לא היו יודעין את ה' אבל כאן וידעו מצרים כי אני ה': ויעשו כן, להודיע חכמתם של ישראל שלא אמרו היאך נחזור לאחורינו שלא לשבור לב טף ונשים שעמם. ד"א ויעשו כן אמרו רוצים או לא רוצים אין לנו לעשות אלא דברי בן עמרם.

ויוגד למלך מצרים, מי הגיד לו האקמורין שלו ויש אומרים דורכיות היו לו ויש אומרים עמלק הגיד לו: כי ברח העם, וכי בורחים היו והלא כבר נאמר ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה ומה ת"ל כי ברח העם אלא מתוך שהכו את האקמורין שלו הלכו והגידו לפרעה אמרו לו ראה ישראל הכו ממנו פצעו ממנו הרגו ממנו ולא מיחה אדם בידם אין להם לא מושל ולא שר כענין שנא' מלך אין לארבה ויצא חוצץ כלו (משלי ל כו): ויהפך לבב פרעה וגו', לשעבר ויאמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה זה לנו למוקש ועכשיו ויהפך לבב פרעה ועבדיו ויאמרו מה זאת עשינו וגו' אמרו אלו לקינו ולא שלחנו כדי הוא לנו אלא לקינו ושלחנו או אלו לקינו ושלחנו ולא היו נוטלין ממונינו כדי הוא לנו אלא לקינו ושלחנו ונטלו ממונינו. משל למה הדבר דומה לאחר שאמר לעבדו צא והבא לי דג מן השוק יצא והביא לו דג מן השוק מבאיש אמר לו בגזירה או תאכל הדג או תלקה מאה מכות או תתן לי מאה מנה אמר לו הריני אוכל התחיל לאכול לא הספיק לגמור עד שאמר הריני לוקה לקה ששים לא הספיק לגמור עד שאמר הריני נותן מאה מנה נמצא אוכל את הדג ולוקה ונותן מאה מנה כך נעשה למצרים לקו ושילחו ונטלו ממונם. ד"א ויהפך מגיד הכתוב שכשיצאו

3 שמו. פ"ז, ש"ט, רש"י, ומוסיף עוד הכתוב מתהלים נודע ה' משפט עשה. עיין תנחומא סימן ז: — וידעו וכו'. הוא דבור בפני עצמו וכן הוא בפ"ז וש"ס: 4 חכמתם. בא"א מגיה חיתבתם וטעמו נעלם ממני: 5 ד"א וכו'. ברש"י הוא דבור אחר עם הקודם: ל"א אמרו היאך נתקרב אל רודפנו אל"ל אמרו אין לנו אלא וכו' וכן בש"ט ליתא ד"א ובפ"ז אינו מביא אלא אמרו וכו': 7 האקמורין. פ"ז וש"ס ות"י ורש"י: — דורכיות. צ"ל דירכאות מלשון יון *diadochos*, ציפים, שומרים: 8 עמלק. פסיקתא זוטרתי: 13 וגו'. בא"צ מוסיף כאן לשעבר ויאמר פרעה קומו צאו ועכשיו ויהפך ועל פי רש"י הגיה כן אבל בפ"ז וש"ס דף קעו כלפנינו: 20 ממונם. פדר"כ פ"ז דף פא. והזהיר, פ"ז ש"ט דף קעו, ילקוט בשלח ר' רבו מדרש משלי פ"כ: — ד"א וכו'. לשון הפ"ז ד"א ויהפך וכו' ועבדיו אל העם אמרו כל האומות מקישות וכו'. והא דבטלה מלכותם וכו'.

ח', כ וגו' | 1 וכתוב | אט' ח' | מ ואומר | ומעונתו וכו' | מ ח', אט' וגו' | וגו' ואומר | אטבל' ח' | 2 כ רשפי וגו' | מן וכו' סלה | א מ ח' | ומלחמה סלה | ט ח' | מהו אומר | ד מ ח', ל' כ וכתוב, ש ואח"כ כתיב וכן רש"י ואח"כ נודע וכו' | 3 בישראל וכו' | מ ח' | ד קדוש | שמו' ד ג' ולכך כתיב | כי אני ה' | ד ח' | 4 את ח' | ד ח' | ט מכאן ואילך, מ עכשיו | 5 אטכמש אנו חוזרין | לב' מ ח' | כ שעמנו | 6 אטכפש ולא | אין | א אלא | לעשות | אטכמפש ורש"י: ח' | ט אלא לקיים דברי | דברי' א ח' | 7 מי הגיד לו | ט ח' | א האקמורין וכן בס', ט האקמורין וכן בס', כמ האקמורין וכן בס', ק האקמורין וכן בס' | ט שלו הגיד לו | א דירכיות, ט דירכאות, כ דורכיות, מ דירכאות | 8 וכו' כ כי | 9 יצאו וכו' רמה | מ ח' | בני' ד ח' | ביד רמה | כ ח', א רמה וגו' | את | מ ח' | 10 של | אטמ' ח' | כ והלכו |

כמ ואמרו | לו | אט' ח' | ראה ישראל | אטכמ' ח' | ד הרגו... פצעו | טכ והרגו | 11 כ ואין עליהם | אב לאורכה וגו' | ויצא וכו' | טמ' ח' | 12 ויהפך | כ והכתי' ויהפך | אטכמ' פרעה ועבדיו (א ג' וגו') לשעבר | מ פרעה הטרם תדע כי אבדה מצרים וגו' ועכשיו | טכ אליו וגו' ועכשיו | 13 א למוקש וגו' | ויהפך וכו' ועבדיו | מ ח' | ד עבדיו | ל ג' וגו', כ ח' | ויאמרו וכו' וגו' | אטכ' ח' | מ אמרו | וגו' | מ ח' | 14 מ מה אמרו | ולא שלחנו | ט שלחנו | לנו | רק | א | אלא וכו' ושלחנו | דמ' ח' | | און | מ ח' | אלו | ד לא | אכמ' ולא ניטל | כ גוטל | | ט ולא נטלו את ממונינו | 15 לנו | רק | ד | אט' וניטל, כ גוטל | ט ארת ממונינו | ממונינו | כ אל | א מושלו משל | למה' ד מ ח' | 16 ט לעבדו הבא | ט השוק וכו' ד"א ויהפך וכו' | יצא | מ ח' | דג מן השוק | מ ח' | מן השוק | א ח' | 17 כ ואמר | לו | אט' ח' | אכמ' בגזירה שתאכל את | אכמ' שתלקה | אכמ' שתתן | לו | אכמ' ח' | לו | אכמ' ח' | 18 לאכול | כ ח' | א ולא | כ הספיק לו לגמור לאכול עד | ששים | א ג' שבעה | 19 מאה מנה | אט' ח' | כ ולוקה מכות, אט' ולוקה מכות | 20 מנה | מ ח' | כ נעשו | א גוטל | כמ ויהפך לבב פרעה | א שכשיצאו |

- ישראל ממצרים בשלה מלכותם של מצרים שני ממי נעמת רדה והשכבה את ערלים (יחזקאל לב יט): ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו אמרו עכשיו יהו אומות העולם מקישות עלינו כוונ לומר מה אלו שהיו ברשותם הניחום והלכו להם עכשיו היך אנו שולחים לארם נהרים ולארם צובה להעלות לנו מס ולהביא לנו עבדים ושפחות לכך ויהפך לבב פרעה ללמדך שהיה פרעה שולט מסוף העולם ועד סופו והיו לו שלטונים מסוף העולם ועד סופו בשביל כבודן של ישראל עליו הוא אומר שלח מלך ויתירדו מושל עמים ויפתחהו שמו ארון לביתו מושל בכל קנינו (תהלים קה כא-כב). וכן אתה מוצא שכל אומה ולשון ששלטה על ישרא שולטה מסוף העולם ועד סופו בשביל כבוד ישראל, במלכי אשור מהו אומר ותמצא כן ידי לחיל העמים וכאסוף ביצים עזובות כל הארץ אני אספתי ולא היה נודד כנף ופוצה פה ומצפצף (ישעיה י יד). במלכות בבל מהו אומר והיה הגוי והממלכה אשר לא יעבדו אותו את נבוכדנאצר מלך בבל ואשר לא יתן צוארו בעול מלך בבל (ירמיה כו ח). במלכות מדי מהו אומר באדין דריוש מלכא כתב לכל עממיא אומיא ולשניא די דיירין בכל ארעא שלמכון ישנא וגו' (דניאל ו כו). במלכות יון מה הוא אומר חזה הוית כחזו ליליא וארו חיוא אחרי כנמר ולה גפין ארבע דעוף על גבה וגו' ושלטן ירב (שם ז ב-ו). במלכות רביעית מהו אומר כן אמר חיותא רביעיתא מלכות פליגא תהוי בארעא די תשנא בכל מלכותא ותיכול ארעא ותדושינה ותדקינה (שם כג). הא למדת שכל אומה ואומה ששעבדה בהם בישראל שלטה מסוף העולם ועד סופו בשביל כבוד ישראל. ד"א ויהפך אמרו לא בשבילן היתה הטובה באה עלינו. ר' יוסי הגלילי אומר משל למה הדבר דומה לאדם שנפל לו בית כור בירושה ומכרה בדבר

1 מ מצרים יש' אט מצריים אט ש' מעבדנו (א' נ' ד"א מעבדנו) אמרו עכשיו | ממי וכו' ערלים | מ' וכן ילקוט המכירי תהלים קכ | 2 ויאמרו וכו' אמרו | ד' ויאמרו וכו' עשיו | כ' ח' | כי וכו' מעבדנו | מ' ומכירי ח' | 3 טמם כל האומות מקישות | אכ כל אומות | כוונ | א' ח' | ט ומכירי בונג | לומר | מ' ומכירי ח' | לומר | א' וא' | א' ומה אם | מ' ברשותנו הנחנו | וכן הניחו | 4 עכשיו | ד' ומכירי ח' | אנו | ל' הם | אנו | א' ח' | א' צובה פקידים ושרי מטיס להביא לנו עבדים וכו' | מ' וארם צובה | לנו | ד' להם כ' עלינו | טכ מטיס | טמ ומכ' | להביא | לכם | 15 שפחות ד' ח' | לכך וכו' פרעה | אטכמ ומכ' | ח' | ויהפך | 6 אט שטונו | מ' שטונו | ח' | העולם | ח' | אט על כל (א' ח')

העולם כולו בשביל | 7 | ויתירדו וגו' שמו וכו' | אטמ ח' | 8 | מ' בכל מלכות | ולשון | אטמ | ששעבדה את יש' | 9 | ששלטה על כל העולם כולו | ב' מלכה, ט' ששלטה, אט שלטה | אט כבודן של יש' | במלכי וכו' ומצפצף | אט ח' | מ' במלך | מהוא | מ' הוא | 10 קנן | כ' בהן | כמ' ידי וגו' | 11 | א' במלכין | מ' במלכות | וגו' | 12 | מ' יעבדו את מלך בבל | אותן ד' ח' | א' נצר וגו' ואשר וכו' | מ' במלכות אשור מהו אומר ותמצא כן ידי וגו' | במלכות וכו' | במקרא: ואת אשר | 13 | א' במלכין ט' מדי ופרס | מהו אומר | מ' ח' | א' מלכא שלח לכל עממי | וגו' | כמ' כתב וגו' | 14 | די וכו' | ט' ח' | א' במלכי | מה | ט' ח' | מה הוא אומר | מ' ח' | חזה וכו' | אטכמ וארבע (אט וארבעה) ראשין | טכ רישין | לחיותא (ט' ג') ושולטן ירב ליה, א' ג' ושולטן ירב ליה וגו', כ' ג' די שולטן ירב ליה | 15 | אטכמ וחזוי עם לילא | חיוא | במקרא ליתא | במקרא: די עוף | 16 | כ' רביע | רביעית | מ' חייבת | כן וגו' | א' ומלכותא | אטכמ ח' | חיותא וכו' | במקרא בשנויים | 17 | ותיכול | אטכמ ג' | כל | ותדושינה ותדקינה | טכ ח' | מ' וגו' | א' ותדוקינה | 18 | אטכמ | ח' | ח' | מ' ד"א | ח' | מ' ד"א מה זאת עשינו | ט' ויהפך | כ' ויהפך לבב פרעה | לא | ו' ל', ט' ח' | כ' בשבילו | ד' באה טובה | אטכ טובה | עלינו | ד' ג' בתמיהה | 20 | אמר | א' ג' מושלו | ט' משלו | לאדם | אטכמ | לאחד | אטכמ

אינו מעתיק ובא"צ גורס ד"א ויהפך עכשיו יהיו האומות והמלות מגיד הכתוב עד ערלים גורס לבסוף אחר ויפתחהו ולפי הגירסא שבפנים במלות ויאמרו מה וכו' מתחיל דבור חדש ואפשר ג"כ בהמלות ויאמרו וכו' נשמטו ממקומן ויצוין המאמר הוא ויהפך וכו' עד מעבדנו ואולי יש למחוק הפסוק דיוחזקאל לגמרי ולגרס שניא ויאמרו מה וכו' כאשר הוא במ"ח: 4 היך וכו' שתי נוסחאות נתרדו בדפוס ר' וצ"ל כאשר הוא בפנים או לגרסו היאך הם שולחים להעלות להם (או עלינו כבכ"מ) וכו' ולהביא להם וכו': 5 לכך וכו' פרעה: הגר"א מוחק לפי כ"י של סהתור"ה: 7 שמו וכו' קנינו: אינו גורס בא"צ: 20 משלו וכו'. פדר"כ פ"ד דף פד, שמות רבה פ"כ ס"ב וס"ה, שיר השירים רבה פ"ד על פסוק יב, ילקוט שם ר' נתן, והזהיר, פ"ד ריש בשלח.

מועט הלך הלוקח ופתח בה מעינות ונטע בה גנות ואילנות ופרדסין והתחיל המוכר
ליחנק על שנתן ירושתו בדבר מועט כך נעשה למצריים ששלחו ולא ידעו מה שלחו
עליהם מפורש בבקלה שלחך פרדס רמונים (שה"ש ד יג). ד"א מה זאת עשינו רבי
שמעון בן יוחאי אומר משל למה הדבר דומה לאחד שנפלה לו פלטמית במדינת הים
בירושה ומכרה בדבר מועט והלך הלוקח וחפרה ומצא בה אוצרות כסף ואוצרות זהב
ואבנים טובות ומרגליות התחיל המוכר ליחנק כך עשו מצרים ששלחו ולא ידעו מה
שלחו דכתיב ויאמרו מה זאת עשינו וגו'.

ויאסור את רכבו, הוא בידו אסרו דרך מלכים להיות עומדים ואחרים מציעין
להם תשמיש המרכבה ואוסרין אותה אבל פרעה הרשע הוא בידו אסרו והציע תשמישי
רכבו וכיון שראו גדולי מלכות עמדו כולם ואסרו מרכבותיהם והציעו לעצמן. ארבעה
אסרו בשמחה אברהם אסר בשמחה שנא' וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו
(בראשית כב ג) ולא היו לו כמה עבדים אלא לכבוד המקום, יוסף אסר בשמחה שני
ויאסור יוסף את מרכבתו (שם מו כט) ולא היו לו כמה עבדים אלא לכבוד אביו.
בלעם אסר בשמחה שני ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו (במדבר כב כא).
פרעה אסר בשמחה שני ויאסור את רכבו. תבא חובשה של אברהם שהלך לעשות
רצון המקום ותעמוד על חובשה של בלעם שהלך לקלל את ישראל, תבא אסרה של
יוסף שאסר לילך לקראת אביו ותעמוד על אסרה של פרעה הרשע שהלך לרדוף את
ישראל. ד"א ר' שמעון בן יוחאי אומר <תבא חרב יד ותעמוד על חרב יד> תבא חרב
יד שעשה אביו אברהם לילך לשחוט את בנו ותעמוד על חרב יד שעשה פרעה הרשע
לילך לרדוף אחרי ישראל שני אריק חרבי תורישמו ידי: ואת עמו לקח עמו, לקחן
עמו בדברים אמר להם דרך מלכים להיות מנהיגין בסוף וחיילותיהם מקדימין לפניהם
אבל אני אקדים לפניכם שנאמר ופרעה הקריב, דרך מלכים כל העם בווזין ונותנין

20 ידי. סנהדרין קה: בראשית רבה פ"ה ס"ו, במדבר רבה
פ"כ ס"ב, והזהיר, פ"ו ושי"ט, תנחומא בלק ס"ח, ילקוט
וירא ר' צו: — לקחן עמו בדברים. ת"כ צו, מכיל' דמלואים
פרשה א ב, ספרי במדבר צג ודברים פ"ט טו, מ"ת שם,
בראשית רבה פ"ה ס"ג, במדבר רבה פ"ה ס"ב.

והשש"ר: שנפלה | מ בירושה וכו' | כך עשה למצרים שלחו
ולא ידעו מה שלחו ויאמרו מה זאת עשית או ויאסור וכו' |
1 מ לה | אט שהשש"ר בו | בה ב' | א | ח' | גנות | מ ח' |
ואילנות | ד ח' | מט שם אילנות | אכמ התחיל | 2 אכמט
שם: בחנק | על וכו' מועט | אכמ ט שם ח' | מ שולחו |

3 עליהם וכו' דכתיב ש' | ז | ח' | א רמונים וגו' | ד"א | ט שהשש"ר ח' | מה זאת עשינו | רק מ | א אמר רשב"י 4 | בן יוחאי | מ
ח' | א מושלו משל | משל | מ ח' | הדבר | מ ב' | זה | לו | מ ח' | אט פלטורית (א פלטורי) בירושה במדינת הים הלך (א ח')
ומכרה | ק למדינת | 5 והלך | מ ח' | וְחִפְרָה | אכמ ח' | מ מצא | אכמ בה מטמוניות ואוצרות כסף וזהב | 7 | מ שלחו | ח' | אכמ כסף ושל זהב | א
ושל אבנים | 6 | אכמ בחנקא | כך נעשה למצרים | ק נעשה | ששלחו וכו' | א ויאמרו מה וכו' | מ שלחו | 7 | מ לכך נאמר מה וכו' |
כ עשית לנו וגו' | א עשינו כי שלחנו וגו' | וגו' | מ ח' | 8 | הוא | אט ח' | מ הוא עצמו | אסרו | מ ב' | אמר | 9 | להם וכו' |
אותה | מ ח' | תשמיש וכו' אותה | אטכמ ח' | אטכמ אבל כאן (א כן) הוא (אט ח') בידו (מ בידיו) אסרו | והציע וכו' רכבו |
אטכמ ח' | 10 | אטכמ כיון | אטכמ מלכות שהוא עומד ומציע לעצמו עמודי הים והציעו לעצמן (אטכמ עמד כל אחד ואחד (ט
ח') והציע לעצמו (ב והציעו לעצמן) | ארבעה וכו' ידי ש' | כ ט ח' | 11 | מ אברהם חבש | כ אברהם וגו' | א ויתברש וגו' |
12 ולא וכו' המקום | אכמ ח' | יוסף וכו' | אכמ גורסין בבא זו אחר בלעם | שני | א ח' | 13 | את | אכמ ח' | אכמ מרכבתו וגו' |
ולא וכו' אביו | אכמ ח' | 14 | מ חבש | כ בבקר וגו' | א ויתברש וגו' | את אתונו | מ ח' | 15 | שני | א ח' | כ רכבו וגו' | אכמ
חבשה שחבש אברהם אביו (מ ח') לילך לעשות רצון קונו | אכמ חבשה שחבש בלעם הרשע (מ ח') לילך | 16 | אכמ אסרה
שאסר יוסף לעלות לקראת | 17 | א ישראל אביו | אכמ שאסר פרעה הרשע (כמ ח') לילך (כמ ח') לרדוף אחר (א אחר) |
18 ד"א | מ ח' | המוסגר ד ח' | 19 | יד יד דכתיב באברהם ויקח את המאכלת לשחוט את בנו ותעמוד וכו' | מ אברהם אביו |
בנו | מ ב' | שני | וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת | הרשע | אכמ ח' | 20 | לילך | מ ח' | א אחר | אכמ נאמר אריק |
אכמ חרבי וגו' | ד שלקח | 21 | עמו | דט ח' | דרך | יק ב' בני | א מנהיגין | א מקדימין | 22 | אבל | אטכמ ח' | אכמ אקדם | א
הקריב וגו' | דרך | יק ב' בני | מ המלכים | אט מלכים להיות בווזין לעצמן ונוטלין חלק |

לפניו והוא נוטל חלק בראש אני אשווה אתכם בבזה שנאמר אחלק שלל ועוד שאני אפתח לכם אוצרות כסף ואוצרות זהב ואבנים טובות ומרגליות ואתן לכם לכך נאמר ואת עמו לקח עמו לקחם עמו בדברים.

- ויקח שש מאות רכב בחור, משל מי היו הבהמות שהיו טוענין המרכבות אם תאמר משל מצרים היו והלא כבר נאמר וימת כל מקנה מצרים (שמות טו ו) ואם תאמר משל פרעה היו והלא כבר נאמר וימת כל מקנה מצרים (שמות טז ג) ואם תאמר משל ישראל היו והלא כבר נאמר וגם מקנינו ילך עמנו לא תשאר פרסה (שם י כג) אלא של מי היו של הורא את דבר ה' נמצינו למדין הורא את דבר ה' הם היו תקלה לישראל מכאן היה ר' שמעון בן יוחאי אומר טוב שבנויים הרוג טוב שבנחשים רצץ את מחו ר' שמעון בן נמליאל אמר בא וראה עושרה וגדולה של מלכות חייבת זו שאין לה נומירון אחת בטלה שכולן רצות ביום ובלילה וכנגדן של מצרים כולחן עומדות בטילות: ושלישים על כולו, אין שלישים לא גבורים שנא' שלישים וקרואים רוכבי סוסים כלם (יחזקאל כג כג). ד"א ושלישים על כולו שהיו משולשין בוין, רשב"ג אמר זה השלישי שעל המרכבה לשעבר לא היו לא ב' ופרעה הוסיף עליהם עוד אחד בשביל למהר לרדוף אחרי ישראל. רבי אומר אנטונינוס הוסיף עליהם עוד אחד. ד"א ושלישים שלשה על כל אחד ואחד > וי"א שלשים על כל אחד ואחד < וי"א שלש מאות על כל אחד ואחד. ומנין היה פרעה יודע כמה מתו מישראל בשלשת ימי אפילה וכמה היוצאים ממצרים אלא הוציא טומסין שלהן ולפי הטומסין

4 משל מי והוהיר דף יט: 5 מקנה מצרים. בא"צ מוסיף וכתב וירד עליהם הברד ומתו וטעמו משום דקרא הירא וכו' במכות בדר כתיב: 9 רש"א טוב וכו'. מס' סופרים סוף פ"ט, תבואה ס"ח, והוהיר, פ"ז וש"ט ורש"י: 11 נומירון לשון רומית numerus; 12 גבורים. וכן ת"א גברין, פ"ז וש"ט דף קעד: 14 על המרכבה. במ"ע מגיה שהוסיף על המרכבה. על הבהמות שהיו מושכין את הקרנות, ועיין ת"י וירושלמי כלאים לא ע"ג, מכילתא דרשב"י ובא"צ מגיה וגורס אחר מלת ישראל הוסיף שלמה המלך אחד והיו ד' אנטונינוס אחד והיו ה' רבי אומר ג' היו הוסיף פרעה אחד והיו ד' שנ' ותצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף וסוס בתמשים ומאה: — שלשה וכו'. עיין בפ' ר' בחיי: 17 ומנין וכו'. מכאן עד הוסיף עליהם חיילים ליתא במכילתא דרשב"י ובאמת יש לפקפק באמתת הגר"א דאכתי קשה מנין היה פרעה יודע כמה מתו בשלשת ימי אפילה, ועיין לעיל בא פ"ב דהורו ושבתו שלא ראו אויביהם וששו במפלגתם. ולולי יראתי הייתי אומר דהקושיא מנין היה פרעה יודע כמה מתו שייך לקמן והיא נתינת טעם למה דחה פירוש זה ובחר לו פירוש אחר דלפי מרכבות היוצא עליהם חיילים כמו שיבא: 18 טומסין. ל"י

1 כ ונטל | אטכמ אשוה | אתכם | מ לפניכם, אטכ לכמ | אטכמ ולא עוד אלא אני (אט שאני) פותח | 2 אטמ של כסף ושל זהב (מ זהב) | אכ ושל זהב ושל אבנים | ואבנים וכו' ומרגליות | ט ח' | מ ואחלק, אטכ ומחלק | נאמר | ד ח' | 3 לקחם | ד ח' | עמו | רק אכ | 4 אכ רכב וגו' | בתור | מ ח' | ו בחורו | ט ר' קפו מהיכן היו | הבהמות וכו' המרכבות | אטכמת ח' | ט ואם | 5 חיו | מ ח' | כמ אם | 6 א של | חיו | טכ ח' | הגה וכו' נאמר | א ח' | היו וכו' נאמר | מ ח' | כ הויה וגו' | אשר בשדה | טמ ח' | 4 כמ אם | יש | כ ח' | היו והלא | מ ח' | כ עמנו וגו' | לא וכו' פרסה | אטמ ח' | 8 אלא | אט ח' | אטכמ משל, כ מן | של | א ח' | ט היו מהירא את דבר ה' נמצינו למדין שמהן היתה תקלה | א ח' | וגו' ומצינו למדין הם שהירא את דבר ה' מעבדי פרעה הם היו | דבר | מ ח' | למדין | ד ב' המקנה שהגניס | את | כ ח' | 9 בן יוחאי | דמ ח' | אומר | מ ח' | ט הטוב שבנחשים וכו' והטוב שבגוים הרוג | 10 טוב | מ ח' | אכ והטוב | א רצון | רשב"ג | מ ח' | מ אמר רשב"י | אטכ אומר | בא וראה | מ ח' | ט גדולה ועושרה | מ עושר | אמ וגדולה, כ וגדולתה | 11 זו | אט ח' | ד ואין | לה | ד ח', ט לה, א לכמ | א נומירין, ט נומיין, כ עמידין, מ טמירין, ק נומירין | ט אחד | רצות | ט ג' שם | מ וכנגדן למצרים ושלחה עומדות | 12 כ וכולן, אטל ושלחה | על כולן | אטכמ ח' | שנ' | מ ח' | 13 כ וקרואי | ד קרואים | יק ג' לבושי | רוכבי | טכ שלישים | על כולן | אטכ ח' | 14 ד משוללין | מ בכלי זין | ט אומר שלישים שעל המרכב | זה | א ח' | אמ שלישי | כ שלישי | ב | ד ב' שהיו מריצים המרכבה | 15 עור | ד ח' | אט אחת, ו אחר | א אחר יש | ד ר' אנטונינוס אומר ג' היו הוסיף וכו' אחד והיו ד' ד"א, כ ר' אומר אנטונינוס הוסיפו עוד עליהם עוד אחד ד"א | רבי וכו' חיילים בע' הס' | ש | מ ח' | 16 א אחת | ד"א | א ח' | ושלישים | אט ג' על כולו | המוטגר ד ח' | שלשים | ט שלישים | 17 ואחד בפ"א | ט ח' | אט יכי מניין | פרעה | ט ח' | 18 א האפילה | וכמה וכו' ממצרים | אטכ ח' | אלא | ד ח' | הוציא וכו' | ד הוסיף עליהם טומסין | ט טימוסין | שלהן | ד ח' | ט ולפי טימוסין | אכ טומסין |

5 ויחזק ה' את לב פרעה שהיה לבו חלוק אם לרדוף אם לא לרדוף: וירדוף אחרי בני ישראל, להודיע שבחן של ישראל שאלו היתה אומה אחרת לא היה פרעה רודף אחריה: ובני ישראל יוצאים ביד רמה, מגיד הכתוב שכשהיו המצרים רודפים אחרי ישראל היו מנאצים ומחרפים ומגדפים אבל ישראל מרוממים ומשבחים ונותנים שיר שבח וגדולה תהלה תפארת למי שהמלחמה שלו כענין שנאמר רוממות אל בגוונם (תהלים קמט ו) במקום חרב פיפיות בידם, ואומר רומה על השמים אלהים (שם נו ו), ואומר ה' אלהי אתה ארוממך אודה שמך כי עשית פלא עצות מרחוק אמונה אומן (ישעיה כה ד): ד"א ובני ישראל יוצאים ביד רמה, בריש גלי ד"א ביד רמה שהיתה ידן של ישראל רמה על מצרים.

τὸς כרך של שטרות או רשימה, מגילה: 1 כיצוא וכי.
 בראה דצריך להשלים קודם לזה ת"י ושלישים כלו לפי
 מרכובת הוציא עליהם חיללים 2 הוא במכילתא דרבי
 וצ"י קאי כיצוא בו וכי: 2 מאות וכי. מחקתי המלות
 שנוספו בדפ"ר מנין היה יודע כמה היו אג"ל לפי וכי
 ומפורשים פירשו לפי גיטתא הדפוס המשובשת באופנים
 הדוקים, ובאצ"ר מגיה דרש"י רמיה רמיה וכדכתיב ויצא
 מלאך ה' וגו' קפה אף וכי קפה אף היו אלא לפי שישראל
 היו הקטן שבבכנסות(?) שלמה והיו קפה אלה ראשי גיטות
 ועיין לקמן פ' השירה פ"ו וכבכנים כן הוא במכילתא
 דרשב"י ואצ"ר להגיה: 4 לכולות. במנחת שי הביא בשם
 הוה דעל כלה פה: חתב, ועיין פ"ו ובהערות המדל שם:
 5 חלוק. לעיל דף פה: 6 שאלו וכי. דורש כן מודל חתב
 ויורדו אחריהם, ש"י: 8 מרובמים. ילקוט המכביר תהלים
 קמט: 10 רומה וכי. במצ"ע מגיה נפש בתוך באים וכי
 רומה וכי: 12 ביש גלי. וכן הוא ת"א אצל ת"י כמדורש
 רומה ועיין פ"ז דרש"י, ובאצ"ר מהפך שאלו וגורס לעיל
 שורה ז ובני וכי רמה בריש גלי ד"א שחיתה וכי רמה
 ד"א מצרים ד"א מגיד הכתוב וכי וכלפנינו גם בפ"ו, ועיין
 ש"ס דף קצ"ו.

1 הוסיף | אטכ חוציא | אטכ חיילות | אכ ר' ירמיהו | אש
כיוצא בו | ר' ירמיה | ד ג' מאי דכתיב | זכ עליה | ט
ירח מלך הכושי | 2 ד מאות מנין היה יודע כמה היה אלא
לפי וכו' | אטכ חיילות | 3 מ לכלותו | לשעבר וכו' | לכות |
מ ח' | כל | א כן | אטכ הילוד וגוי' | על מנת וכו' | שג' | כ
ח' | 4 שג' | אטכ ח' | תורישמו ידיו | ט ח' | א וגוי' | 5 ח'
את | וק ח' | חלקן | א ג' עליו | ד ירדוהו...ירדוהו | אד ראם |
וירדוהו | ד ח' | 6 א ישראל וגוי' | 7 א אחריהם | כחתיבו |
ח' | כ שבעים שהיו | ח' המצריים...אטככ מצרים | 8 מ
רודפים אחריהם היו | א אחר | היו | טכ ח' | ט מחפרים
ומנאצים | מרוממים | אכ ג' ומפארים | טמ ישראל מפארים
ומרוממים | ט מרוממים | מ משבחים | 9 שבת | כ ח' | אט
מ ושבת | אט ותפארת, כ ותפארת | אט שהמלחמות | כ
לו | 10 כ בגריגום וגוי' | במקום וכו' | בידם | אטככ מ'
ואומר | אדמ ח' | א שמים | אלהים | מ מ, ח' | כ גוי' | 11
ואומר | כמ ח' | קו אלהים | א ארוממם וגוי' | אורה וכו' |
מ ח' | כ וגוי' | קו ואודה את שמך | כי עשית וכו' | ט ח' |

12 ד"א ארכ ח' | ד"א וכו' ד"א | ט ח' | כ יצאו | כ בראש | אט ד"א (ט ח') ובני יש' יוצאים ביד | ביד רמה | רכ ח' | 13 ד' |

פרשה ב

וירדפו מצרים אחריהם, מגיד שלא נכשל אחד מהם בדרך שמא ינחשו ויחזרו להם לאחוריהם וכן מצינו שהגוים מנחשים שני כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו (דברים יח יד) וכתוב וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם (במדבר כב ז) ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בחרב (שם לא ח) וזקני מדין נחשו וחזרו לאחוריהם וישיגו אותם חונים על הים וגו'.

5

ופרעה הקריב, הוא הקריב את הפורענות לבא עליו כיון שראה פרעה שנשאר בעל צפון אמר בעל צפון הסכים על גורתי אני חשבתי לאבדם במים ובעל צפון הסכים על גורתי התחיל מוכח ומקטר ומנסך ומשתחוה לעבודה זרה שלו לכך נאמר ופרעה הקריב, הקריב לזבח ולקטר. ד"א ופרעה הקריב מה שהלכו ישראל בשלשה ימים הלכו האקטורים ביום ומחצה ומה שהלכו האקטורים ביום ומחצה הלך פרעה ביום אחד לכך נאמר ופרעה הקריב.

10

וישאו בני ישראל את עיניהם, כיון שהכו ישראל את האיקטורין היו יודעין שסופן לרדוף אחריהם: והנה מצרים נוסע אחריהם, נוסעים אין כתיב כאן אלא נוסע מגיד שנעשו כולן תורמיות תורמיות כאיש אחד מכאן למדה המלכות להיות מנהגת תורמיות תורמיות: וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה' מיד תפסו להם

15

(ב) אכ פרשה ג | 1 כמ אחריהם וגו' | מגיד | כ ח' | בדרך | אטכמ ח' | ט. שלא | 2 להם | אטכמ ח' | א לאחריהם | וכן מצינו | מ ח', אטכ ב' בכל מקום | ט הגוים | מ מנחשים הם | והאלה | וק ההם | כ הגוים הם וגו' | 3 א אותם וגו' | אותם | מ ח' | וכתוב עד סה"ד | מ ח' | וכתוב | אטכ ח' | אכ מואב וגו' | 4 אכ הקוסם וגו' | הרגו עד סה"ד | אט ח' | 5 וזקני כור' לאחוריהם | כך מגיד שלא נכשל אחד מהם שלא ינחשו (כ ינהג) ויחזרו לאחוריהם (כ לאחריהם) וישיגו כור' וגו' | ל ח' | וישיגו כור' | כ בדור אחד עם פרעה וכו' | על הים | כ ח' | 6 את | ד ח' | עליו | מ ג' ד"א | מ שראה אותם כן אמר וכו' | שטפ שראה פרעה (ש ח') את ישראל (ט שישאל) חונים לפני בעל צפון (ט ח') על הים | אמר | ל שנשאר | שנשארו בעל צפון | ק ח' | 7 ט על דעת גורתי | כ גורתי | ובעל וכו' גורתי | מ ח' | ט במים והוא התחיל לאבדן במים התחיל וכו' | 8 אכ גור' לאבדן במים התחיל | ומנסך | ד ח' | מ ומנסך לפניו לכך וכו' | ופרעה | מ ח' | 9 הקריב הקריב | כ ח' | הקריב בפ' ב | מ ח' | לזבח ולקטר | אמ ח' | ופרעה | ט ח' | הקריב | ד ג' קרב עצמו ומיהר ללכת ולרדוף אחריהם | אטכ בשלש | 10 ט האקטורין וכן בס', כמ האיקטורין וכן בכ', א האקטורין וכן בכ', ק האקטורים | כ ביום אחד ומחצה | ק האיקטורין וכן בס' | ומה וכו' ומחצה | אט ח' | 11 לכך וכו' | מ ח' | 12 את עיניהם | ט ח' | עיניהם | כ ח' | ישרא' אטכמ ח' | את | ארמ ח' | היו' - ח' | 13 אט אינו אומר (א ב') לא נוסע אחריהם | 14 ט מלמד | טמ שעשו | אט טורמיות וכן בכולן | תורמיות בפ' ב | מ ח' | ד למדין מלכיות | אטכ מלכות | 15 ט מתנהגת, דכ מנהיגות | כ תרמיות תרמיות | תורמיות בפ' ב | מ ח' | דכ מאד וגו' |

(ב) 1 מגיד וכו', משום דמיותר לגמרי שהרי כבר נאמר וירדוף אחרי בני ישראל על כן דורש דוידרפיהו מתווכר לוישיגו שאותם שרדפו השיגו: 4 הקוסם, בפ' מטות לא כתיב הקוסם וביחודש יג כב אלתא הרגו בני ישראל בחרב ובא"צ מוחק הכתוב דבלעם לגמרי וכן במכילתא דרשב"י ליתא אבל בש"ט אינו מעתיק רק תוכן הענין וכן בפסיקתא זוטרתי מקצר: 5 וזקני כור', דכתיב וישיבו שרי מואב עם בלעם אבל שרי מדין לא קאמר, עיין תנחומא בלק ס"ה ורש"י שם. והמלות וזקני כור' לאחוריהם אינם אלא בדפוס וויניציאה, וכן להגיהו במכילתא דרשב"י ועיין גי' כ"מ ודפוס קונסט', ולפי גירסת דפוס וויניציאה אפשר דצריך להיות וזקני כור' לאחוריהם אבל כאן וירדפו מצרים אחריהם מגיד שלא נכשל וכו' — וישיגו וכו', בכ"מ הוא ד"א עם דבור הסמוך ופרעה הקריב. ואולי ופרעה הקריב וכו' צ"ל לקמן קודם ד"א ש' ט ובתחלה דורש וישיגו וכו' בעל צפון, וכן הוא במכילתא דרשב"י ואח"כ צ"ל ד"א ופרעה הקריב הוא הקריב וכו' ובא"צ ג' וישיגו וכו' על הים ופרעה הקריב כיון שראה וכו' ובסוף הדבור ש' יא ג' הוא הקריב הפורענות לבא עליו: 6 כיון וכו', עיין בח"ג ולשון התנחומא כיון שראו ששבו ישראל לאחוריהם וחזו לפני פי החירות לפני בעל צפון ולפי זה היה ראוי להיות כאן שראו פרעה שישראל חונים על הים לפני בעל צפון ולפי גירסת הדפוס צ"ל שנשאר במקום שנשארו ועיין במכילתא דרבי שמעון בן יוחאי ונראה כגירסת הדפוס. ועיין פ"ו וש"ס: 9 לזבח וכו', ת"י: — מה וכו', דהרי בליל שביעי ירדו לים א"כ מה שהלכו ישראל בשלשה ימים הלכו האקטורין ושבו בשלשה ימים ומה שהלכו האקטורין ביום ומחצה הלך פרעה ביום אחד שהרי הקדים לבא כדכתיב וכאשר התנה עמהם. עיין לעיל דף פח ורש"י בפסוק ויוגד ומכילתא דרשב"י וסד"ר פ"ה: 11 לכך וכו', פ"ו וש"ס ורש"י: 12 כיון וכו', דא"כ מה היה להם שנשאו עיניהם לאחוריהם, ש"י ועיין מכילתא דרשב"י: 14 כאיש אחי. פ"ו וש"ס ורש"י, ותורמיות מלה רומית: turma | 15 תפסו וכו', תנח"ס, ותזכיר דף ב, רש"י.

אומנות אבותם אומנות אברהם יצחק ויעקב. באברהם הוא אומר בית אל מים והעי מקדם ויבן שם מזבח ויקרא בשם ה' (בראשית יב ז) ויטע אשל בבאר שבע וגו' (שם כא לג). ביצחק הוא אומר ויצחק בא מבוא באר לחי רואי (שם כד סב) וכתוב ויצא יצחק לשוח בשדה (שם סג) אין שיחה לא תפלה שני ערב ובקר וצהריים אשיחה ואהמה וישמע קולי (תלים נה יח) וכתוב אשפוך לפניו שיחי צרתי לפניו אניד וגו' (שם קמב ג) וכתוב תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' וגו' (שם קב א). ביעקב מהו אומר ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש (בראשית כח יא) אין פגיעה אלא תפלה שני ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע כי (ירמיה טז יז) וכתוב יפגעו נא בה צבאות לבלתי בואו הכלים הנותרים בית ה' (שם כז יח) וכה"א אל תראי תולעת יעקב מתי ישראל (ישעיה מא יד) מה תולעת זו אינה מכה את הארז אלא כפה כך אין להם לישראל אלא תפלה ואומר ואני נתתי לך שכס אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי (בראשית מח כב) וכי בחרבו ובקשתו לקחה אלא לומר לך חרבי זו תפלה בקשתי זו בקשה וכה"א גור אריה יהודה וגו' (שם מט ט) וא"ו וואת ליהודה ויאמר שמע ה' קול יהודה (דברים לג ז) וכן ירמיה אמר ארור הגבר אשר יבטח באדם (ירמיה יז ה) ובתפלה מהו אומר ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו (שם ז) וכן אמר דוד לגולית אתה בא אלי בחרב ובחנית ובכידון ואני בא אליך בשם ה' צבאות

1 באברהם וכו'. ירושלמי ברכות ז ע"א, בבלי כה. עבודה זרה ז. בראשית רבה פ"ט ס"ד פ"ט ס"ט, במדבר רבה ריש פ"ב, תנחומא חיי שרה ס"ה מקץ ס"ט, פדר"א פ"ט, מדרש משלי סוף פ"כב, ילקוט המכירי שם, שו"ח"ט נה וקב וילוט המכירי שם, ילקוט וירא רמז פו וחיי שרה קט, ישעיה נה, תולעים תשעא תתנה, משלי תתקס: 12 ג"ל"א וכו'. וכן ת"א בצלותי ובבעותי וכו"ה בבא בתרא קכג, אבל במכילתא דרשב"י כגירסת הילקוט ומדרש חכמים: 13 גור וכו'. אפשר דרצה לומר דאף דמכונה אריה אין כחו אלא בתפלה, ש"י ובז"ר פירש שנקרא אריה ואריה אין כחו לא בפה אבל במדרש חכמים ותנחומא אינו גורס הכתוב גור אריה יהודה כלל וכן ליתא במכילתא דרשב"י. ובבה"מ צידד לומר דצריך להיות אל תירא תולעת יעקב וא"ו גור אריה יהודה מה תולעת ופירש דקשיא ליה שנקרא אריה והמשילו לתולעת ומה שכתב בבה"מ דבילקוט ישעיה אינו מביא הפסוק דגור אריה יהודה שגיאת היא דבילקוט שם מקצר ואינו מביא ראייה מיהודה כלל: 15 ובתפלה מהו אומרי. בש"י מוחק אלו המלות, וכן בילקוט לתנייהו. ולפי הגירסא שלפנינו צריך לומר דסוף הפסוק ומה' יסיר לבו דורש דהיינו תפלה כמפורש במכילתא דרשב"י ומכל מקום הלשון ובתפלה מהו אומר אינו מדוקדק דהרי גם הפסוק שהביא דורש לענין תפלה וצ"ל דה"ק ומהו שכתב תפלה: — מבטחו. הנוסף בדם' כאן מפריע ההמשך וגראה דבא מן הגלגל לפנים:

ט ויעקב | ובני וכו' | מ' | מיד | טכמ' ח' | 1 אכמ אבותיהם | אומנות וכו' | יעקב | ט' | אומנות | כ' | אט מהוא אומר | הוא | דמ' ח' | מ כתיב | 2 במקרא: מזבח לה' | אטכמ מקדם וגו' | (כמ' ח') ויטע | אכ אשל בבאר וגו' | בבאר וכו' | מ' | וגו' | ט' | 3 אט ביצחק מהוא אומר ויצא וכו' | כמ ביצחק בת' | (כ' ג' מהו) ויצחק | כ' מבוא וגו' | מ מבא ויצא וכו' | 4 מ לשוח ואין שיח | א בשדה וגו' | לכא ואין | כ אשיחה וגו' | טמ אשיחה אשפוך וכו' | א אשיחה וגו' אשפוך | 5 טמ שיחי תפלה לעני וכו' | אכ שיחי וגו' | וכתוב | א' | 6 ולפני וכו' | ט' | אכ יעטוף וגו' | מ' | ה' ישפוך שיחו | מ ביעקב כתיב | כ מהו כתיב | ט פגע | וילן וכו' | טכמ' ח', א' וגו' | 7 אל"מ ואין | ט לשון תפלה | ואתה | ט' | כ בתפלה וגו' | 8 אכ העם וגו' | ט העם הזה וגו' | וכתוב וכו' | ה' | אט ח' | מ ואומר | 9 לבלתי וכו' | כמ' ח' | ל בא | במקרא: בבית | 10 מתי ישראל | אטמ' ח', כ וגו' | א התולעת | זו | רק מ | אינה | מ' | אתה | כ' | אט וילקוט ישעיה: הארזים, כ ארזים | אל"מ מ' | מ בפיח | מ ילק' ישעיה: כך ישראל אין להם אלא | כך | כ אף | 11 אט וכה"א ואני | ט הנה נתתי | כ שכס וגו' | א אחד וגו' | מ אחד וגו' בחרבי | ט אחיך וכו' | כו' | 12 ובקשת | א ובקשתי | אט וילקוט ישעיה: לקחה

(ט לקח) והלא כבר נאמר (ט) והלא באברהם נאמר, ילק' ישעיה: והלא כתיב) כי לא בקשתי אבטח (א' ג' וגו' הא) מה ת"ל בחרבי ובקשתו זו תפלה (ילק' ישעיה: אבטח אלא זו תפלה) | מ אלא בתפלתו וכה"א וכו' | אלא וכו' בקשה | כ' | 13 בקשתי זו בקשה | אט ח' | גור וכו' ואומר | מתי ח' | וגו' | רק אכ | 14 א' ויאמר וגו' | ויאמר וכו' | ד ח', א' וגו' | ויאמר | מ' | שמע וכו' | ט' | אט אומר | ט באדם וגו' ברוך | באדם | כ' | א' באדם והיה כעורע וגו' | 15 כמ אבל בתפלה | א' וכן התפלה | מהו | מ' | הוא | והיה וכו' | כמ' ח' | מבטחו | ד' ג' מבטחו של ישראל בשעה שמתפללין לו והוא (ק הוא) קרוב להם שנא' קרוב ה' לכל קראיו | 16 אטכמ וכן דוד הוא (כמ' ח', א' מהו) אומר אתה | כ' אלי וגו' | מ בחרב וגו' ואני באתי אליך | ובכידון וכו' | ט' | א' בחנית וגו' | במקרא: ואנכי | במקרא: צבאות מערכות אלהי |

אלהי ישראל (ש"א יז מה) וכתיב אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלהינו
נוכיר המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעורר ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראנו (תלים
כ ח-י) וכן באסא הוא אומר ויקרא אסא אל ה' אלהיו ויאמר ה' אין עמך לעזור בין
רב לאין כח עזרנו אלהי כי עליך נשענו ובשמך באנו על ההמון הזה ה' אלהינו אתה
אל יעצור עמך אנוש (דה"ב יד יד), במשה מהו אומר וישלח משה מלאכים מקדש אל
5 מלך אדום וגו' וירדו אבותינו מצרימה ונצחק אל ה' וישמע קולנו (במדבר כ יד-טז)
אמר להם אתם מתנאים על מה שהוריש לכם אביכם יצחק דכתיב הקול קול יעקב
וישמע ה' את קולנו ואנו מתנאים על מה שהוריש לנו אבינו יצחק דכתיב והידים ידי
עשו ועל חרבך תחיה (בראשית כז מ) הה"ד ויאמר אליו אדום לא תעבור בי פן בחרב
10 אצא לקראתך (במדבר כ יח) שאינן בטוחים אלא בחרב ואף כאן אתה אומר וייראו
מאד ויצעקו בני ישראל א' ה' תפשו להם אומנות אבותיהם אומנות אברהם יצחק ויעקב.
ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים, מאחר שנתנו שאור בעיסה
באו להן אל משה ואמרו לו הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים וכי מה אמרו
ישראל למשה במצרים הרי הוא אומר ויפגעו את משה ואת אהרן ויאמרו אליהם ירא
15 ה' עליכם וישפוט (שמות ה כא) היינו מצטערים על שעבוד מצרים מיתת אחינו באפלה
קשה לנו משעבודנו במצרים היינו מצטערים על מיתת אחינו באפלה מיתתנו במדבר
קשה לנו ממיתת אחינו באפלה שאחינו נספרו ונקברו ואנחנו תהיה נבלתנו מושלבת
לחורב ביום ולקרח בלילה.
ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו, הרי משה מורון להודיע

1 אלהי ישראל מ' ח' | א ואר' אלה, ט ואמר' אלה, מ וכן
אלה | ב ברכב וגו' המה | אט בטוסים (א ג' וגו') המה |
2 המה וכו' | מ וגו' | אטכ ונפלו וגו' (א ח') ה' הושיעה
וגו' (אט המלך יענ' ביום קרא') | 3 באסא | ד ח', אטכ
אסא | הוא | אכמ ח' | ב אמ' | ויקרא וכו' | כח מ' ח' | אל
ק' בשם | אלהין | כ ח' | ט אלהיו כי וכו' | 4 לאין | כח | וכן
למעט | לאין | א ללא | אלהי | ומקש ג' ישענו | מ אליך | ב
מ גשענו | על | כש, אבל אדממ אל | ההמון | ט ג' הגדול |
ה' וכו' | מ ח' | אתה | וטק ח' | 5 מהו | מ ח' | משה | כמ
ח' | אטכמ מלאכים מקדש (מ ח') וגו' (ט ח') וירדו | 6 כ
אבותינו וגו' ונצחק | אל מצר' וגו' ונצחק | מ מצרים |
ה' | אטכ ג' אלהי אבותינו | וישמע וכו' | ב ח' | ט וישמע
ה' | את קולנו | א קול' וגו' | 7 אמר וכו' | מ ואדום השיב

5 במשה וכו'. שמות רבה פ"כ ט"א: 6 אל ה'. הגירסא
אל ה' אלהי אבותינו אשגרה מדברים כו ז וכן הוא בשמות
רבה: 10 ואף וכו'. תפסתי בגירסת רוב הספרים וכן הוא
בתנחומא, ויש להעיר כי יונתן תרגם וצלו אבל אונקלוס
וועיקו ענין תערומות, רמב"ן: 12 שנתנו שאור וכו'. לאחר
שתקנו הדבר בתפלה, ז"ר, ולשון הפ"ו לאחר שצעקו אל
ה' הלכו ואמרו וכו', וא"ג דאדברה משמע דהוא לגנאי
דאחר שהתחילו להתלונן הוסיפו תלונה על תלונה, מ"ס.
ולדעת הרמב"ן הכוונה על יצר הרע כי מתחלה צעקו אל
ה' שיתן בלב פרעה לשוב ומאחר שראו כי פרעה מתקרב
והולך נכנסה מחשבה רעה בלבם עד שנתרעמו אל משרי.
וביונתן תרגם ואמרו רשיעי דרא למשה, וא"כ היו אחרים
מאותם שצעקו אל ה' ועיין ש"ט דף קעח.

אנו מתנאים על מה שהוריש לנו אבא ועל חרבך תחיה הדא היא וכו' | אט אמרו | להן | ד ג' משה | יצחק | אטכ ח' | דכתיב
אט ח' | ב יעקב וגו' וישמע | 8 ד ה' | את קול ישראל | ב קולנו וגו' ואנו | ד ואלו | ד להן | אטכ אבינו והידים | 9 אט על |
כ תחיה וגו' | א תחיה מהו אומ' ויאמר | ט מהו אומר לא וכו' | ילק' ישעיה: תחיה שג' ויאמר | ב אדום וגו' | פן וכו' | מ
ח', א וגו' | ט בחרב וגו' | 10 שאינן וכו' בחרב | אטמ ח' | ואף וכו' | ד אבל ישראל תפשו להם וכו' | ט אף | וייראו | ט
ח' | 11 מאד | טמ ח' | בני וכו' | מ ח', כ וגו' | טמ אבותם, כ אבותיכם | אומנות וכו' ויעקב | מ ח' | ויעקב | ד ג' שג' וייראו
מאד (ק' מצרים) ויצעקו בני ישראל אל ה' | 12 כ ויאמר | ב המבלי וגו' | במצרים | טמ ח', א ג' וגו' | 13 להן | דמ ח' |
ח' | אטכ אצל משה | אטכמ אמרו | לו | ט ח', א | להם | אט הדבר וגו' (א ח') | במצרים | מ ח' | 14 ישראל | מ ח' | למשה |
מ לו | ק משה ואת אחיו ויאמרו, כ משה וגו' ויאמרו | ל אהרן וגו' ויאמרו | מ אהרן וגו' ירא | אט אהרן נצבים וגו' (ט
ח') ויאמרו | 15 כ עליכם וגו' | א וישפוט וגו' | 1 מצערים, ק מצוערים | אטכמ שעבודנו במצרים | ב ומיתת | 16 ט קשה
ממנו היינו וכו' | ב משעבוד מצרים | אכ במדבר הזה | מ קשה לנו מיתתנו במדבר ממיתת | 17 אכמ ואנו תהי | ביום | כ
ח' | 19 ויאמר וכו' | וק מיד אמר להם משה (ק ג' דכתיב ויאמר משה אל העם) אל וכו' | א העם וגו' | התיצבו וראו | דב

חכמתו של משה היאך היה עומד ומפיים לכל אותם האלפים והרכבות עליו מפורש בקבלה החכמה תעזו לחכם מעשרה שליטים אשר וגו' (קהלת ז יט): התיצבו וראו את ישועת ה', אמרו לו ישראל אימתי אמר להם משה היום שרת עליכם רוח הקדש שאין יציבה בכל מקום אלא רוח הקדש שנא' ראיתי את ה' נצב על המזבח ויאמר ה' הכפתור וירעשו הספים ובצעם בראש כלם ואחריתם בחרב אהרונ (עמוס ט א) ואומר ויבא ה' ויתיצב ויקרא בפעם בפעם שמואל שמואל (ש"א ג י) ואומר קרא את יהושע והתיצבו באהל מועד ואצוונו (דברים לא יד) ואומר ותתצב אחותי מרחוק (שמות כ ד) ששרתה עליה רוח הקדש. למה היו ישראל דומים באותה שעה ליונה שברחה מפני הנץ ונכנסה לנקיף הסלע והיה נחש נושף בה אם תכנס לפנים הרי הנחש ואם תצא לחוץ הרי הנץ כך היו ישראל דומים באותה שעה הים סוגר ושונא רודף מיד נתנו עיניהם בתפלה עליהם מפורש בקבלה יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה וגו' (שה"ש ב יד). כי קולך ערב ומראך נאווה. כי קולך ערב בתפלה ומראך נאווה בתלמוד תורה. ד"א כי קולך ערב בתפלה ומראך נאווה במעשה הטוב. ד"א התיצבו וראו את ישועת ה' אמרו לו אימתי אמר להם למחר אמרו לו משה רבינו אין בנו כח לסבול התפלל משה באותה שעה והראה להם הקב"ה תורמיות תורמיות של מלאכי השרת עומדים עליהם כענין שנאמר וישכם משרת איש האלהים וגו' ויראו והנה חיל סביבות העיר סוס ורכב נערו אליו אהה אדוני איכה נעשה ויאמר א' תירא כי רבים אשר אתנו מאשר אתם ויתפלל אלישע ויאמר ה' פקח נא את עיני ויראה

1 עומד וכו'. פ"ז וש"ט: 4 יציבה וכו'. מסכתא דשירה סוף פרשה י, מכילתא דרשב"י, מדרש תנאים וילך לא יד (דף קפב). ירושלמי סוטה יז ע"ב, שמות רבה פ"א ס"בא, מדרש משלי פי"ד ס"א, פ"ז ש"ט: 8 ליונה וכו'. שיר השירים רבת פ"ב פסוק יד: 12 בתפלה. בא"צ גורס בתפלה ומראך נאווה במעשה הטוב ומה שבנתיים מוחק ומפרש בבה"מ דטעמו מפני שמדבר קודם מתן תורה ובאמת כגירסת הא"צ כן הוא במכילתא דרשב"י אבל מטעם הג"ל אין למחוק הגירסא שבפנים משום דעקר הדרש כנראה מתחלתו נאמר ב"מא ומשתמש במדרש שהיה רגיל בפיסה לכוונה מיוחדת כאן לומר דקולך ערב קאי על ישראל בשעה שעמדו על הים וכלפנינו כן הוא גם ש"ט דף קפס. ועיין שמות רבה פ"בא ס"ה ושיר השירים רבה שם. אבל אי קשיא הא קשיא היאך אפשר לדרוש ומראך נאווה על תלמוד תורה והרי אין הדמיון עולה יפה. ועיין שהש"ר שם ס"ה דרשות שונות ובכללם כי קולך ערב זה התלמוד ומראך נאווה זה מעשה הטוב. וגרסא דהלשון שלפנינו עכ"פ משובש ואפשר צ"ל ד"א כי קולך ערב בתלמוד תורה ומראך וכו' ובמקום ח"ת בלשון הראשון צריך להיות דרשה אחרת: 15 והראה וכו'. פ"ז וש"ט.

וגו', ט ח' | וק מזרו | 1 ט היה משה | א ולכל אותן הרכבות | והרכבות | ד' ג' והיו נשמעין לו | ט והריבבות | 2 ארסמ ותחכמה | מעשרה וכו' | טב ח', אב וגו' | ק אשר היו בעיר | 3 את וכו' | דכ וגו', מ ח' | ישראל | אט כמ ח' | אמר | א ח' | משה | אטכמ ח' | שרת | מ תשרה, אט ישלח, וק השרתה (ק שרתה) שכינה | ול עליהם | 4 א ט ואין | על וכו' | מ ח' | אטכ המזובת וגו' (ט ואומר) ויבא | 5 ואומר | מ ח' | 6 ה' | ד לו | ויקרא וכו' | מ ח', כ וגו' | ט בפעם ואומר, א בפעם וגו' | ואומר | כמ ח' | ט אל יהושע | 7 באהל וכו' | טב ח', אב וגו' | ואומר וכו' הקדש | אטכ ח' | ואומר | כ ח' | כ אחותו וגו' | 8 ששרתה וכו' הקדש | כ ח' | וק עליו | למח | א ג' נאמר | למח וכו' | ד באותה שעה היו ישראל דומים ליונה שבורחת | א דומין יש' | ט לאותו שעה | 9 כמ נכנסה | ט הנחש | ק נושך | בה | מ ח' | אס וכו' | אט ונכנסה (א ונכנס) לפניו כשיצתה (א וכשיצא) הרי בא (א ח') בן הנץ לתופשה כך וכו' | אס | כמ ח' | מ הרי כאן נחש | כ נחש | אס | כמ ח' | 10 מ הרי כאן נץ | חיו | מ ח' | דומים | דכ ח' | כ השעה | מ היה הים סוער | ט שונא | מ רודף ומדבר משני צדדין | מיד | אט ח' | ונאמר | 12 כי וכו' נאווה ב' | א | אטכמ ח' | בתפלה | מ בתורה | 13 ד"א וכו' הטוב | אט ח' | מ במעשים טובים | את וכו' | א טב ח', כ וגו' | 14 להם | א ג' משה | א לו ישראל למשה רבינו משה | כ רבי' משה | כ לסבר | 15 אטכ נתפלל | להם | ד לו | אטכ המקום, כ מקום | אט תורמיות | תורמיות בפ' ב | טבמ ח' | 16 וק ועומדים | אטכמ לפניהם | וישכם וכו' נעשה | מ ח' | אטכ האלהים (אכ אלהים לקום) וגו' ויאמר אל תירא | ויראו | ליתא במקרא. ל' ויצא | 17 במקרא: וכן ל' סובב | ארת העיר וסו' | 18 כ רבים אתם אשר אתנו וגו' ויתפלל אלישע וגו' כ וכו' | אט רבים וגו' ויתפלל | אתם | במקרא: אותם | ח' ט ח' | אטמ נא את עיני הנער (אט וגו') כך וכו' |

הים סוער | ט שונא | מ רודף ומדבר משני צדדין | מיד | אט ח' | ונאמר | 12 כי וכו' נאווה ב' | א | אטכמ ח' | בתפלה | מ בתורה | 13 ד"א וכו' הטוב | אט ח' | מ במעשים טובים | את וכו' | א טב ח', כ וגו' | 14 להם | א ג' משה | א לו ישראל למשה רבינו משה | כ רבי' משה | כ לסבר | 15 אטכ נתפלל | להם | ד לו | אטכ המקום, כ מקום | אט תורמיות | תורמיות בפ' ב | טבמ ח' | 16 וק ועומדים | אטכמ לפניהם | וישכם וכו' נעשה | מ ח' | אטכ האלהים (אכ אלהים לקום) וגו' ויאמר אל תירא | ויראו | ליתא במקרא. ל' ויצא | 17 במקרא: וכן ל' סובב | ארת העיר וסו' | 18 כ רבים אתם אשר אתנו וגו' ויתפלל אלישע וגו' כ וכו' | אט רבים וגו' ויתפלל | אתם | במקרא: אותם | ח' ט ח' | אטמ נא את עיני הנער (אט וגו') כך וכו' |

- ויפקח ה' את עיני הנער וירא והנה ההר מלא סוסים אש סביבות אלשע (מ"ב ו טו—יז)
 כך התפלל משה באותה שעה והראה להם המקום תורמיות תורמיות של מלאכי השרת
 עומדים עליהם וכה"א מנונה נגדו עביו עברו ברד וגחלי אש (תהלים יח יג) עביו כנגד
 תורמיות שלהם, ברד כנגד בלסמראות שלהם, גחלי כנגד טרמנסנה שלהם, אש כנגד
 הנפט שלהם, וירעם בשמים ה' כנגד אנפת תריסין ושיפת קולגסין שלהם, ועליון יתן
 5 קולו כנגד צחצוח חרבות שלהם, וישלח חציו ויפיצם כנגד חצים שלהם, וברקים רב
 ויהומם כנגד צוחה שלהם, ד"א וישלח חציו ויפיצם שהיו חצים מפזרים אותם וברקים
 מכנסין אותן ויהומם הממם וערבבם נמל סגניות שלהם ולא היו יודעים מה היו עושים.
 ד"א ויהומם אין הממה אלא מגפה כענין שנאמר והמם מהומה גדולה וגו' (דברים ז כג):
 כי אשר ראיתם את מצרים, בשלשה מקומות הוזהר המקום לישראל שלא לחזור
 10 למצרים שנא' כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עד עולם, ואומר
 וה' אמר לכם לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד (שם יז טז), ואומר והשיבך ה' מצרים
 באניות בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה (שם כח סח). בשלשתם חזרו
 שם ובשלשתם נפלו, הראשונה בימי סנחריב שני' היו היוורדים מצרים לעזרה (ישעיה
 לא א), השנית בימי יוחנן בן קרח שני' והיתה החרב אשר אתם יראים ממנה שם תשיג
 15 אתכם בארץ מצרים והחרב אשר אתם דואנים ממנו שם ידבק אחריכם מצרים ושם
 תמותו (ירמיה מב טז), והשלישית בימי טורנינוס, בשלשתן חזרו ובשלשתן נפלו הה"ד

1 במקרא וכן ל' סוסים ורכב אש | 2 אט נתפלל | באותה
 שעה | מ ח' | ד הראה לו | המקום | מ ח', כ מקום | אט
 טורמיות | תורמיות בפ' | טכמ ח' | של מלאכי השרת | מ
 ח' | 3 אטכמ לפניהם | עביו וכו' | מ ח', כ וגו' | א עברו
 וגו' | דמ עבים | 4 ט טרמיות, א טורמיות | כנגד | אט ג'
 אבני | א בליסטריות, טכמ בלסטריות | דמ גחלים |
 גחלי | ט ג' אש | * טרמינה, ט טרמי, כ טרמנסנה, מ
 טרמנסנה, ילק' המכירי תהלים | תורמסא | 5 א גפשת, ט גפס, דב
 וכן ילק' המכירי תהלים שם: הנפש | אוטבך ירעם, וכן
 בשוח"ט: ירעם מן שמים | איטבך מן שמים (ט השמים) |
 ה' | דט ח', א ג' וגו' | א רעמים כנגד | אט הגפת | מ
 טריסין | תריסין | כ ג' שלח | ושיפת | א, אבל ש"ג וספעת |
 קולגסין | א, אבל ש"ג עקלגסין | ועליון וכו' שלהם | מ ח' |
 6 אט צחצוח הויין | א ישלח חצים | ויפיצם | מ ח', א ג'
 וגו' | כנגד וכו' ויפיצם | ח' | רב | ק ח' | 7 ט צוחות |
 טק ישלח | ויפיצם | ח' | חצים | דג' של פה | אט
 מפזון | אותם | ד ג' לישראל, אט ח' | 8 אט מכנסן, כמ
 מכניסים | אותם | אט ח' | ויקום | טמק ערבבם, כ עירבבם |
 א סיגנות, מ סגניות, ו מגפות | היו בפ' | ב | ח' | אטכ
 הם | 9 ויהומם | ד ח' | מ אין מהומה | כענין רק ט | א
 גדולה עד השמדם | וגו' | דמ ח' | 10 ט כאשר | ב ראיתם
 וגו' | ט מצרים היום | המקום | מ ח', א חק, ט הבה |
 לישראל | ט ח', אכמ את ישראל | שלח | מ ח' | כ לחזור |

3 אש וכו'. באיפת צדק מוסיף כאן מנונה נגדו נגד חניתין
 שלהן ואולי הגיה כן על פי אבות דר' נתן ג"א פ"ג ועל
 פי זה יש להגיה גם כן בירושלמי סוטה כב ע"ב דשם איתא
 עברו כנגד הכתי' שלהן וצ"ל התניתין במקום הכתי' שאינו
 מובן, ועיין שהש"ר פ"א פסוק ט ושוח"ט יח ס"ד ולקמן
 פ"ה ואדר"ב שם: 4 טרמנסנה: בירושלמי שם הג' טרמנטן
 ובשוח"ט סימנטרי, והמלה מלשון רומית lormentum. עיין
 Kraus, Lehnwörter II, S. 276: 5 ושיפת וכו', וכן גירסת
 הערוך ערך קלנס במשנה דסוטה ריש פ"ח והכוונה שפשוף
 המנעלים זה בזה, עיין ספרי דברים פיסקא קצב, ומלת
 קולגסין מל"ר caliga, עיין Kraus: Lehnwörter II, S. 418
 6 כנגד וכו'. בא"צ גורס כאן כנגד קרנות שלהם ולקמן
 ויהומם כנגד צחצוח חרבות שלהם, ונראה להגיה כן על פי
 בירושלמי ולשון המכילתא דרשב"י יתן קולו כנגד צוחות
 שלהן וכו' וברקים רב ויהם כנגד צחצוח זין שלהם. וגירסת
 זו נכונה יותר מהג' שלפנינו: 8 מכנסין וכו'. ילק' המכירי
 חבקים צד נב: — ויהמם. מחזור ויטרי ח"ב תקמג: —
 סגניות מלשון רומית signum, נס ודגל: 9 ד"א בירושל'
 שם רבי אומר וסיפא דקרא עד השמדם דייק: 10 בשלשה
 וכו'. ירוש' סוכה נה ע"ב, בבלי שם נא, אסתר ר' פתיחא
 ס"ג, פסיקתא וזוטרי, שכל טוב דף קעט. מכאן שמע
 דהוא אזורה, וכן נראה מן הירושלמי סנהדרין כט ע"ד.
 אבל לעיל בא פ"ב וכן ספרי שופטים פיסקא קנה נראה
 דאינו אלא הבטחה, וכן דעת התרגום ירושלמי כאן. ועיין
 רמב"ן כאן ושפלים וריטב"א יומא לה, וכפתור ופרח פ"י
 דף לה הוצאת עילמאן, יראים עמור שג. ועיין כ"ז מ"ס:
 13 טורנינוס. עיין מאור עינים פרק יב וערך מלים ערך

11 שני' | ח' | דט כאשר | ב ראיתם וגו' לא תוסיפון לשוב וגו' וכת' בדרך | א מצרי' וגו' | ט מצרים ואומר ה' אמר לא לא
 ד ואמר | מ וגאמר וכן בס' | 12 וה' אמר לכם | ד ח' | ד תוסיפו | ואומר וכו' באניות | ח' | והשיבך וכו' באניות | רק מ |
 13 לא וכו' | וק ח', טל וגו' | א הא בשלשתן | מ בשלשה | 14 שם | טכמ ח' | ד למצרים | אכ לעזרה וגו' | 15 אטכמ
 השנייה | ד חרב | אותם | מ ח' | א ממנו | ממנה וכו' | ט ח' | שם וכו' | ב וגו' | 16 והחרב וכו' | אמ ח' | במקרא: והרעב | 17 תמותן
 ק ג' אמר להם נביא לישי' יראתם מחרב נבוכדנאצר וברחתם לפרעה לעזרה שם ירדגא ממשלתכן | ד והג', אט והשלישי, כ

מסכתא דיוהי בשלח פרשה ב

אפרים יונה פותה אין לב וגו' (הושע ז יא). ארבע כתות נעשו ישראל על הים, אחת אומרת ליפול א הים ואחת אומרת לשוב למצרים ואחת אומרת לעשות מלחמה כנגדן ואחת אומרת נצווה כנגדן. ואת שאמרה ליפול אל הים נאמר להם התיצבו וראו את ישועת ה'; וזו שאמרה נשוב למצרים נאמר להם כי אשר ראיתם את מצרים, וזו שאמרה נעשה מלחמה כנגדן נאמר להם ה' ילחם לכם, וזו שאמרה נצווה כנגדן נאמר להם ואתם תחרישון.

ה' ילחם לכם, לא לשעה זו בלבד ילחם לכם אלא לעולם ילחם כנגדן של אויביכם. ר' מאיר אומר ה' ילחם לכם אם כשתהיו עומדים ושותקין ה' ילחם לכם ק"ו כשתהיו נותנין לו שבח. רבי אומר ה' ילחם לכם המקום יעשה לכם נסים ונכורות ואתם תהיו עומדין ושותקין אמרו ישראל למשה רבינו משה מה עלינו לעשות אמר להם אתם תהיו מפארים ומרוממים ונותנין שיר ושבח וגדולה ותפארת למי שהמלחמות שלו כענין שנאמר רוממות אל בגרונם (תהלים קמט ו) ואומר רומה על השמים אלהים על כל הארץ כבודך (שם נו ו) ואומר ה' אלהי אתה ארוממך אודה שמך כי עשית פלא עצות מרחוק אמונה אומן (ישעיה כה א) באותה שעה פתחו ישראל פיהם ואמרו שירה אשירה לה' כי נאה נאה

השלישית | א טרגינוס, ב טרגינוס, מ טרגינוס, ק טרגינוס | מ בשלח | הדא וכו' | אטכמ ח' | 1 במקרא: כיונה|ארבע עד סה"ד| מ ח' | ד', כ ארבעה | ארכ כתיב | ישראל | ד עור | כ ים | 2 אטכ ניפול | אכ לים | אטכ נחזור למצרים | ואחת וכו' למצרים | כ ח' | אט נעשה | כנגדן | ד כנגדו |

3 אט זו | מ שאומרת | אט ניפול | א לים | א לה | את ישועת ה' | ט ח', א וגו' | 4 מ שאומרת | אט נחזור | אכ לה | אוטק כאשר | כ ראיתם וגו' | את מצרים | ט ח' | א וזו | מ שאומרת | 5 ד כנגדו | אכ לה | לכם | ט ח' | אט וזו | אכ לה | 7 לא וכו' | מ כנגדן | ה' ילחם לכם לא לשעה אלא עד עולם ואתם תחרישון אמר ר' מאיר | אטכ לשעה אלא לעולם (ט ג' שני) | ה' ילחם לכם ר"מ אומר וכו' | 8 ה' ילחם לכם | מ ח' | אם | ו ח' | אטכ כשתהיו שותקין | ה' ילחם לכם | ט ח' | 9 כמ כשאתם נותנין | לה | ט ח' | מ שבו והלל | ד ר' מאיר אומר, מ ד"א | המקום | ד הוא, כ והמקום, מ הקב"ה | 10 ואתם | ק ואם | תהיו וכו' אתם | כ ח' | מ תהיו שותקין | ישראל | מ ח' | ק רבם | משה | טמ ג' רבינו | 11 מ מרוממין ומשבחין וכו' באותה | אכמ מרוממין ומפאריין ומשבחין ונותנין | א ותפארה | ותפארת | מ ח', א ג' ונצח והוד | 12 כענין | ד ח' | ו שאמר ואומר וכו' אומן | מ ח' | אכ בגרונם וגו' רומה | וק ואמ' | א שמים | כ השמים וגו' | ה' | א אלהים וגו' | ה' | 13 ו אלהים | ב ארוממך וגו' באיתה | א שמך באותה | 14 פיהם | ל ח' | 15 כ גאה וגו'

אלכסנדר טיבריוס: 1 ארבע וכו'. ירושלמי תענית סה ע"ד, תרגום ירושלמי ויונתן, ספר הישר, פסיקתא זוטרתי, שכל טוב דף קעט: 7 לא וכו'. גראה דהעקר כגירסת המ"ח, ועיין ד"י ובה"מ: 15 גאה. לעיל סוף פרשה א.